

Cilt VII

Nisan 1930

Sayı III

DARÜLFÜNUN
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
MECMUASI

Felsefe, İctimaiyat, Tarih, Coğrafya, Edebiyat.

İki ayda bir neşrolunur

BU SAYIDA:

MAKALELER .

İzmir civarının bünyesine ait tetkikler E. Chaput ve İbrahim Haklı	Sahife 161-183
Kır evlerinin coğrafyası, A. Macit	184-227

COĞRAFİ NOTLAR.

XIX ve XX inci asırlarda kıt'alar arasında muhaceret A. Macit	228-232
---	---------

BİBLİOGRAFYA.

Géographie Universelle külliyyatı: Orta ve Cenubi Amerika, A. M.	233-237
---	---------

COĞRAFİ HAREKETLER.

Asyanın tarihten evvelki coğrafyasına ait malumat, A. M.	238-240
---	---------

İstanbul — Şehzadebaşı
Evkaf Matbaası
1930

COGRAFI HAREKETLER

Asyaya ait kablettarihî coğrafya notları

Bugüne kadar kablettarihî tekâmülünü en iyi bildiğimiz yer sadece Garbî Avrupadır; diğer kontinanlar bu bapda daha az mütalâa edilmiştir; mamafî temamile hususî bazı âraz irae eden bir Afrika kablettarihî belirmektedir. Amerikalarda dahi kablettarihî tekâmülün bir diğer tipi karşısında bulunulduğu zannı galiptir.

Asya ise bu son zamanlara kadar bu hususuda hemen tamamen meçhul bir nahiye olarak kalmıştır. Halbuki Avrupa Asyanın bir zeylidir ve bu kıt'ada, mevcudiyetlerini keşfettiğimiz birçok medeniyetler menselerini, köklerini Asyadan almış olsalar gerektir. Kablettarihte Avrupa kronolojisini tenvir için, her halde Asyaya müracaat etmek lâzım gelecektir.

Asyanın rolünün bilhassa primate ların tekâmülünde pek mühim olduğu zanları kuvvetlenmek üzeredir. Himalaya eteklerinde Siwaliks fosilleri, bilhassa anthropomorphe maymunlarda harükulâde bir hayat bolluğu mevcudiyetini isbat etmektedir. İptidaî beşeriyet zümrelerinde Asyanın oynadığı bu rolü tenvire çalışmak içindir ki abbé Teilhard de Chardin tarihi tabiî müseömu tarafından Sarı Nehir üzerinde Ordoslar memleketine gönderilmiştir. Tien-tsin jeoloji müzesi müessisi ve direktörü abbé Licent refakatiyle bu zatın yaptığı pek mühim keşfiyat paleontologie noktayı nazarından M. Boule ve kablettarihî alât ve edevat cihetlerindende abbé Breuil tarafından tetkik olunmuştur.

Bütün hafriyat noktalarını ihtiva eden saha 30000 kilometreden aşağı değil dir.

Tetkikat neticeleri Archives de l'Institut de Paleontologie humaine nin bir mémoire rında neşredilmiştir [1].

Çinin Pléistocène ni Avrupa Pléistocène ninden pek az farklıdır; mamafî burada cumudiye hadiselerinin ve seller hadisesinin nisbî ufaklıklarını, löss teşkilâtının harükulâde olan tekâmülünü kaydetmek icap eder. Zaten Richthofen tarafından mezkûr azim löss tabakaları kalınlıkları, (500 metre) tek bir teşekküle tekabül etmemektedir. Dördüncü zaman lösüne Amerikan jeoloji misiyonunun içlerinde müteaddit fo-

[1] M. Boule, H. Breuil, E. Licent ve P. Teilhard. Le paléolithique de la Chine (Archives de l'Institut de Paléontologie humaine, Mémoire 5) Paris, Masson, 1928, in-4 VIII 138 sahifa. 35 resim, metin harici 30 levha.

siller bulduğu, pliocène ve hatta yokarı miocène nin müşabih depoları takaddüm etmiştir. Bu hal, Asyanın bu mintakalarında, jeoloji şartlarının istikrarının bir şahididir. Dördüncü zaman lösü ekseriya kaidesinde gadirî ve hatta nehrî tabakaları haber veren tablalaşmış ve çakıllı bir kısma maliktir .

Bu pléistocène lösünü sıfatlandıran faune 8000 kilometrelik bir mesafeye rağmen Avrupa dördüncü zamanının faune nına pek çok müşabihdir: At, *Bos primigenius*, burun delikleri bölmeli gergedanlar, Avrupa geyigi ve saire gibi. Mamafi mamut daha meçhuldür; daha Cenubî bir fil *Elephas nomadicus* tarafından yeri doldurulmuştur; ren temamilen mefkuttur; devenin, gazalin, dağ kecisinin mevcudiyetini de haber verelim .

Bu faune ozamanlar Sarı Nehir havzasını vasıflandıran bir mecmua teşkil etmiş gibi görünmektedir . Cenupta Tsin-lings silsilesi zoologik bir hudut teşkil eder, Şimalde o derece mebzul olan gergedan Cenupta tamamen gaip olur. Bu Mogolistan faune nu soğuk bir faune değildir. Memleket, o zamanlar gazallere ve step gemiricilerine melce teşkil edebilmek içinde kâfi derecede çölümsü ve fakat büyük ot yiyicileri beslemek içinde oldukça yeşillik imiş. Aynı zamanda deve kuşunu, mandayı, yünlü gergedanlarını tatmin etmek icab ediyordu .

Bu halin, ratip ve gadirî facies li tabakalara tekabül eden löss devrinin birinci kısmı esnasında devam etmiş olması melhuzdur . Ufalanır lösün dağ yamaçlarını kaplama ve birçok kuru vadi diblerini sivama, doldurma ameliyesi nihayet bulunduğu esnada ve devre nihayetinde soğukların ve kuraklığın tezayüdü husule geldi .

Bu vüs'atlı imlâ siklinin néolithique zamanların vürudu ile beraber yerini faune nu ve iklimi temamilen başka genç bir itikâl sikli aldı, néolithique insanların, lösün üstüne tabakalanmış ve kendi üstünede bütün tazeliği ile yeni eksibelerin gelüp tabakalandığı siyah toprak depolarında bulunan alât ve edevatını lös adamlarının alât ve edevatıyla karıştırmak ve bunları onlara raptetmek istemek gayri mümkün görünmektedir. Avrupada olduğu gibi Çinde dahi Néolithique, Paléolithique ayrı ayrı jeoloji devirlerine mensupturlar . Fakat bu devirlerin burada birbirlerine karşı olan vaziyetleri bunların Avrupada birbirlerine karşı olan vaziyetlerinden biraz başkacadır (bu güne kadar elde edilen mutalar bu faraziye, aksi anlaşılınca kadar yürütmemize müsaittir). Burada bu devirler, birbirlerine karşı, mutavassıt hiçbir medeniyet izi bırakmadan tıpkı birinin başladığı mesaiyi devam ettirmek için ani olarak onun yerini alan iki blok tarzında vaziyet almışlardır. Eski pléistocène lösünde bulunan malzeme bakayasını -Choei-tong-keou yatağı- Avrupa, Küçük

Asya ve Şimalî Afrikanın mousterien istasyonlarıyla tevazi ettirmek mümkündür. Fakat bu bakaya ile birlikte, bizim Aurignac'ımıza müşabih microlithique parçalar da bulunmaktadır; Şimale doğru Sjar - osso - gol yatağı hemen münhasıran daha çok mütekâmil microlithique malzeme vermektedir, halbuki faune aynıdır, ve birinci yatağın ikinci yataktan eski olduğunu söylemekte mümkün değildir. Bu hal belkide büyük mesafeler beyninde vaki olan muhaceretlerin temessül tesiratına atfı mümkün ve Avrupada meçhulümüz olan garip bir teknik halitasıdır. Yenisei yüksek vadisinde ve Transbaykalide şimdiye kadar tetkik edilmiş noktalar mousterien, aurignacien ve microlithique şekillerin müca-veret halinde bulundukları aynı nevi mecmuaların mevcudiyetini meydana çıkarmışlardır.

Bu vakıalar, Avrupa paléolithique senayiimizin mütevali faciéslerinin müstekillîğinin aslî, mebdet bir müstekillik olmayup, sadece müşterek bir membadan alınmış ve bize kadar mütevali ceryanlarla gelmiş olan muhtelif suretlerin, şekillerin birbiri üzerine tabakalanmasının bir neticesi olduğunu meydana koyacak deliller gibi telâkki olunabilir. Her halde bu senayiın hakiki menşelerini Avrupa çıkmazından ziyade başka yerlerde aramalıyız.

Pierre Defontaines

A. M.

Annales de geographie 1930